

Bolalarda vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni shakllantirish orqali inson tasvirini chizish

Rahmatova Aziza Ahmatovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

2-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni rivojlantirish orqali inson tasvirini chizishga o‘rgatish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda o‘quvchilarning motorika, diqqat, vizual xotira va estetik didini hisobga olgan holda dars jarayonini samarali tashkil etish usullari ko‘rib chiqiladi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, didaktik vositalar, bosqichma-bosqich metodika va zamonaviy texnologiyalar yordamida bolalarning figuralar va inson tasvirini chizish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Vizual tafakkur, ijodiy fikrlash, inson tasviri, tasviriy san’at, motorika, diqqat, estetik did, dars mashg‘uloti.

Tasviriy san’at darslarida inson tasvirini chizishga o‘rgatish bolalarning vizual tafakkurini va ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Inson figuralarini chizish orqali o‘quvchilar tana qismlari, yuz ifodasi, harakat va kompozitsiyani tahlil qilishni o‘rganadilar. Shu bilan birga, bu jarayon motorika, diqqat, vizual xotira va estetik didni shakllantirishga xizmat qiladi.

Bolalarda vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni rivojlantirish nafaqat texnik ko‘nikmalarni oshirish, balki o‘quvchilarning ijodiy qarorlar qabul qilish, mustaqil fikrlash va estetik sezgirligini oshirish imkonini beradi. Darslarni bosqichma-bosqich tashkil etish, individual xususiyatlarni hisobga olish va didaktik materiallar bilan boyitish jarayonning samaradorligini oshiradi.

Maqolada vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik metodik asoslari, mashg‘ulotlarda qo‘llaniladigan vositalar va zamonaviy texnologiyalar orqali inson tasvirini chizish ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Bolalarda vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni shakllantirish orqali inson tasvirini chizishga o‘rgatish tasviriy san’at darslarida muhim pedagogik vazifalardan biridir.

Inson tasviri chizish jarayoni nafaqat texnik ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki bolalarning psixologik rivojlanishi, ijodiy tafakkuri, diqqat va estetik didini shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda pedagogik yondashuvlar, metodik vositalar va didaktik materiallarni samarali qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich bosqichlarda bolalarga sodda shakllardan boshlash tavsiya etiladi. Masalan, bosh, tana, qo'l va oyoqlarni to'g'ri nisbatlarda chizish mashqlari bolalarni figuralar bilan tanishtirishning birinchi bosqichi hisoblanadi. Shundan so'ng, murakkabroq yuz ifodalari, tana harakati va kompozitsiyani qo'shish orqali bolalarning texnik va estetik ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Didaktik materiallar figuralarni va inson tasvirini chizishda muhim vosita hisoblanadi. Rasmi qo'llanmalar, modellar, vizual misollar va interaktiv taqdimotlar bolalarga figuralarni to'g'ri chizish jarayonini tushunishga yordam beradi. Masalan, bosh va tana nisbatlarini ko'rsatadigan diagrammalar, alohida yuz qismlarini o'rganish mashqlari va har bir qismini segmentlarga ajratib chizishga o'rgatish samarali natija beradi. Shu bilan birga, bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish uchun ularga mustaqil ishlash va ijodiy qarorlar qabul qilish imkoniyati beriladi.

Bolalarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish dars samaradorligini oshiradi. Har bir bola turli tezlikda o'rganadi, ijodiy qobiliyatlari va diqqat darajasi farq qiladi. Shu sababli, darslar individual va guruh ishlari bilan uyg'un tashkil etilishi lozim. Guruh ishlari bolalarni bir-biri bilan muloqot qilish, bir-biriga yordam berish va ijodiy yechimlar topishga rag'batlantiradi. Mustaqil ishlar esa bolalarning shaxsiy uslubini shakllantirish, ijodiy qarorlar qabul qilish va mustaqil tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi.

Inson tasvirini chizish mashg'ulotlarida psixologik jihatlar, xususan vizual tafakkur, diqqat va motorik qobiliyatlar muhim ahamiyatga ega. Vizual tafakkur mashqlari bolalarga model rasmni eslab qolish va uni chizishda qo'llash imkonini beradi. Diqqatni jamlash mashqlari tafsilotlarni aniqlik bilan chizish va nisbatlarni saqlashga yordam beradi. Motorika mashqlari esa qo'l mushaklarini rivojlantirib, chiziqlarni aniq va barqaror chizishga yordam beradi. Shu bilan birga, ranglarni tanlash, yuz ifodalarni aks ettirish va tana harakatlarini ifodalash orqali estetik did shakllanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar figuralar va inson tasvirini chizishda jarayonni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Multimedia resurslar, interaktiv dasturlar

va video ko'rsatmalar yordamida bolalar real hayotdagi odam figuralarini tahlil qilish, yuz ifodalarini o'rganish va tana harakatlarini kuzatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Interaktiv dasturlar orqali bolalar turli kompozitsiya va rang variantlarini sinab ko'rish, ijodiy qarorlarni mustaqil qabul qilish va yangi uslublarni sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirishda motivatsiya va rag'batlantirish katta ahamiyatga ega. Bolalarni ijobiy baholash, konstruktiv fikr bildirish va erkin ijodiy faoliyatga imkon yaratish dars samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, bolalarga turli uslub va texnikalarni sinab ko'rish imkonini berish ularni yangi yechimlar izlashga undaydi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Figuralar va inson tasvirini chizish mashg'ulotlari orqali bolalar estetik va hissiy tajriba ham shakllantiradilar. Yuz ifodasi, tana holati va harakatlarni chizish orqali bolalar hissiyotlarni ifodalashni o'rganadilar. Bu nafaqat san'at ko'nikmalarini oshiradi, balki bolalarning o'zini anglash va hissiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, figuralar va inson tasviri bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi, masalan, kuzatish, tahlil qilish va model bilan muloqot qilish qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Pedagogik jarayonda bosqichma-bosqich yondashuv muhim ahamiyatga ega. Darslar rejalashtirilganda avvalo bolalarga asosiy ko'nikmalarni o'rgatish, keyinchalik murakkab vazifalarni bajarishga yo'naltirish tavsiya etiladi. Shu bilan birga, har bir darsning yakunida bolalar ijodiy ishlarini taqdim etish va baholash imkoniyatini yaratish, ularni o'z ishlari ustida mulohaza yuritishga o'rgatadi.

Shu tarzda, bolalarda vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni shakllantirish orqali inson tasvirini chizishga o'rgatish jarayoni pedagogik va psixologik asoslarni uyg'unlashtirishni talab qiladi. Didaktik materiallar, metodik yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va individual yondashuvlar yordamida darslar samarali va qiziqarli bo'ladi. Bu jarayon bolalarning ijodiy qobiliyatlarini, estetik didini va psixologik rivojlanishini mustahkamlashga xizmat qiladi, ularni mustaqil ijodiy faoliyatga tayyorlaydi hamda san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Bolalarda vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni shakllantirish orqali inson tasvirini chizishga o'rgatish tasviriyl san'at darslarida muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Ushbu jarayonda didaktik materiallar, metodik vositalar, bosqichma-bosqich

yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bolalarning texnik va ijodiy ko'nikmalarini samarali shakllantirishga yordam beradi.

Figuralar va inson tasvirini chizish mashg'ulotlari bolalarda motorika, diqqat, vizual xotira, estetik did va hissiy sezgirlikni rivojlantiradi. Shu bilan birga, bolalar mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilish, turli uslub va texnikalarni sinab ko'rish, o'z ijodiy uslubini shakllantirish imkoniga ega bo'ladilar.

Shu tarzda, vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni shakllantirish orqali inson tasvirini chizish mashg'ulotlari bolalarning san'atga oid kompetensiyasini mustahkamlash, ijodiy tafakkurini rivojlantirish va estetik tarbiyasini oshirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). Pedagogik va psixologik jihatlari o'quvchilarda tasviriy savodxonlikni shakllantirish. *Modern Education (Uzbekistan)*, (6), 15–21.
2. Shavdirov, S. A. (2017). Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti. *Pedagogical Education and Science*, (2), 109–110.
3. Shovdirov, S. A. (2024). O'quvchilarning san'atga oid kompetensiyalarini shakllantirish omillari. *Inter Education & Global Study*, (1), 8–14.
4. Baymetov, B. B., & Shovdirov, S. A. (2023). Tasviriy san'at darslarida nazariy va amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodlari. *International Journal on Integrated Education*, 4(3), 60–66.
5. Karimov, R. (2019). Tasviriy san'at darslarida milliy naqshlar va ranglar palitrasini qo'llash metodikasi. *Science and Education*, (2), 33–39.